

Til
Nærings- og handelsdepartementet
Einar Gerhardsens plass 1
Oslo

Oslo, 17. april 2008

Høringsuttalelse fra Attac Norge - Modell for investeringsavtaler

Attac viser til brev fra regjeringen av 08.01.2008 om høring for modell for bilaterale og regionale investeringsavtaler. Vi viser også til høringsuttalelser Attac har oversendt NHD sammen med andre organisasjoner vi samarbeider med om spesifikke tema, herunder Handelskampanjen og ForUM. Under er våre hovedbegrunnelser for vårt standpunkt til regjeringens forslag.

Konklusjon:

Attac mener at Norge ikke bør fremme forslag til eller inngå bilaterale investeringsavtaler, eller inngå slike avtaler innenfor rammen av EFTA. Vi ber om at forslaget til modellavtale trekkes tilbake. Attac mener det ikke er tilstrekkelig å endre på deler av forslaget.

Våre begrunnelser knytter seg spesielt til spørsmål om demokrati og handlingsrom til miljø, velferds-, og næringspolitikk, folkerettslige forhold mellom suverene stater, utviklingsspørsmål og ubalanse mellom ulike parter, og økt kunnskap om at det i dag trengs regulering, ikke avregulering av pengestrømmer globalt, for å bidra til utjevning og finansiell stabilitet. Vår vurdering er at forslaget fra regjeringen går i motsatt retning på alle felt.

Attac viser til at regjeringen på ingen måte har dokumentert behov for eller konsekvenser av en BIT, og at det på alle vesentlige felt ikke er vesensforskjell på regjeringens framlagte forslag, og tilsvarende klausuler i MAI-forslaget som ble forkastet av OECD-landene.

På tross av all den nye informasjon vi har om negative konsekvenser står kontroversielle klausuler i all hovedsak igjen fra MAI-avtalen

- 1. Utenomstatlig Investor-stat tvisteløsning truer demokratiet**
- 2. Utvidet ekspropriasjonsbegrep og overføring av risiko fra investor til stat**
- 3. Redusert politisk handlingsrom til å følge Norges og egne utviklingsstrategier**
- 4. Juss over politikk**

Attac avviser investor-stat-tvisteløsning, med begrunnelse i at fram for å sikre private utenlandske investorer mot risiko i umodne demokratier og rettssystem, bør Norge støtte oppbygging av nasjonale rettssystem, og la investorene forsikre seg kommersielt mot risiko knyttet til faktorer som nytt lovverk, nye reguleringer, og politisk uro.

Attac vil avvise forslaget til bruk av grunnlovens paragraf 26.2.b., fram for paragraf 93 som krever ¾ flertall, siden paragraf 26.2.b ble brukt i forbindelse med EØS-avtalen knyttet til at det der fantes en reservasjonsklausul. Uansett den politiske status til denne klausulen, kan det ikke hevdes at det finnes en slik klausul i modellavtalen og dens tvisteløsningsmekanisme som regjeringen har lagt fram. Den suverenitetsavgivelse som skal sikre norske investorer i utviklingsland vil kunne komme til å gjelde tilsvarende i Norge, og for alle land og investorer i land som i dag er medlem av WTO eller som Norge har investeringsavtale med, på grunnlag av prinsippet om likebehandling¹

Attac avviser modellavtalens punkt om nasjonal behandling (NT) og bestelandsprinsippet (MFN) for investeringsavtaler med begrunnelse i at favorisering av nasjonale aktører og strategiske partnere er velprøvde utviklingsstrategier som også Norge har brukt, som Soria Moria avtalen har anerkjent som en rettighet for utviklingsland. At investeringsavtaler også er avvist i WTO ved flere anledninger, med samme begrunnelse, mener vi forsterker dette argument.

Attac vil videre be om at en ikke bruker utviklingsretoriske begrunnelser for BITs. Dersom regjeringen ønsker å fremme investeringsbeskyttelsesavtaler for norskbasert næringsliv, bør regjeringen tørre å begrunne avtalene i nettopp dette forhold.

Innhold:

- 1) Konsekvensvurdering
- 2) Undergraving av demokratiet i Norge og i utviklingsland
- 3) Gjeldende rammer – og fremtidig politisk handlingsrom
- 4) Kontroversielle elementer i forslaget fra regjeringen
- 5) Perspektiver for lovutvikling
- 6) Utviklingsperspektiver

1. Konsekvensvurdering

Vi undres over at det, tross mye ny kunnskap og erfaring etter at de såkalte MAI-forhandlingene (Multilateral Agreement on Investments) kollapset i 1998, ikke er foretatt noen konsekvensutredning av hva en slik avtale kan komme til å bety. Vi tenker her spesielt på framtidig finansiell stabilitet, utjavningsutvikling av miljø-, velferds- og sysselsettingsstimulerende lovverk, spesielt i fattige land - men også generelt, i lys av at arbeidsmarkedet i økende grad globaliseres, og forbruk og miljøbelastninger i verden øker eksponentielt.

I høringsbrevet fra regjeringen står det bl.a. at

”Norge har ikke inngått denne type avtaler siden midten av 1990-tallet, fordi avtalene også gir beskyttelse for utenlandske investeringer her i landet og det har vært usikkerhet om de potensielle virkningene i Norge ved å inngå slike avtaler.”

Det er imidlertid ingen vurderinger av disse ”potensielle virkningene” eller noen forklaring på hvorfor vurderingen nå er annerledes enn midt på 1990-tallet. Det er heller ingen analyse av konsekvensene for utviklingsland av en slik investeringsavtale.

¹ Maffezini vs the Kingdom of Spain. 2000 WL 34508808, ved bruk av “paraplyklausulen” for bestevilkår.

Erfaringer og kunnskap som er bygget opp siden 1997 er blant annet:

1. Økende finansiell ustabilitet knyttet til deregulering av flyktige finansstrømmer.
2. Økt liberalisering fører ikke nødvendigvis til økte investeringer
3. Økte investeringer fører ikke nødvendigvis til utvikling
4. Stor kunnskapsproduksjon om hva som skaper utvikling knyttet til aktiv næringspolitikk og kontroll med kapitaloverføringer²
5. Monopolisering – stadig større selskap og selskapskontroll globalt
6. En rekke dommer – ulovlig lovgivning (handelsjuss vs. politikk)
7. MFN - Maffezini- Spania – tvist om investor-stat, ga Maffezini rett i at MFN skulle gjelder for investor-stat tvister ikke bare for BITS-avtaleparter, men også for tredjelands investorer, dersom tredjeland var WTO-medlem.
8. GATS-motstand, Norge trakk seg fra felleskrav om en allmenn liberalisering av investeringsdelen (Mode 3) i WTO
9. Finanslekkasjer skaper økt gjeld

Forslaget om en multilateral investeringsavtale (MAI-avtalen) som det ble forhandlet om i OECD førte til en storm av protester over hele verden, og forslaget ble skrinlagt på slutten av 1990-tallet. I WTO har forslag om å forhandle fram en investeringsavtale blitt avvist gang på gang, først og fremst på grunn av massiv motstand fra utviklingsland. Det er derfor spesielt overraskende at det ikke foreligger noen vurdering verken av konsekvensene av slike avtaler eller noen begrunnelse for hvorfor forslaget fremmes nå.

Attac viser til brev av 29.02.2008 der vi etterspør nærmere hvilke aktører i Norge som ønsker slike avtaler, og hvilke utviklingsland som konkret har uttrykt ønske om å forhandle slike avtaler. Tross at vi har fått svar på brevet (e-post av 09.04.2008 fra Sveinung Røren), venter vi fortsatt på svar på disse spørsmålene. Videre lurer vi på om det er de samme land som har bedt om slik avtale, som Norge nå prioriterer å forhandle BITS med.

I tillegg lurer vi på om regjeringen har dokumentasjon på om utenlandsinvesteringer følger BITS, eller om det er BITS som følger investeringsavtaler. Attac vurderer det slik, at det er mye som tyder på at det er den siste prosessen som er gjeldende: At investorer først går inn i demokratisk umodne stater (i Nigeria, Kina, India, med mer), med en kalkulert balanse mellom avkastning og risiko, og deretter kommer krav om BITS med formål om å redusere risikoen – og overføre risiko til vertslandet.

I tabell under har vi skjematisk vurderet forskjellen mellom MAI-avtaleutkastet og regjeringens BITS-modellutkast.

² UNCTAD 2007, LDC Trade and development report. www.unctad.org; Malhotra (2001) Making global trade work for people, UNDP, Chang (2002) Kicking away the ladder, Anthem press; Chang and Green: Do as we say, not as we did. www.southcentre.org, blant andre.

MAI-Avtalen – kontroverser	Regjeringens BITS-Utkast
<ol style="list-style-type: none"> 1. Avvist flere ganger i WTO, hemmelig forhandlet i OECD 2. Ingen konsekvensutredning 3. Investor –stat-tvisteløsning 4. Reduserer demokrati og politisk handlingsrom 5. Utvidet definisjon av ekspropriasjon 6. Hieraki i regelverk – Avtalen overstyrer nasjonalt regelverk og tar ikke hensyn til andre folkerettslige avtaler innen miljø og rettigheter 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Avvist enda flere ganger i WTO, åpen høring. 2. Ingen konsekvensutredning 3. Investor –stat-tvisteløsning 4. Reduserer demokrati og politisk handlingsrom 5. Utvidet definisjon av ekspropriasjon – nasjonalt regelverk skal gjelde i internasjonal tvist i en overgangsfase på 3 år. 6. Hieraki i regelverk – Avtalen respekterer internasjonal rett i fortale. Eksisterende og spesielt nytt nasjonalt lovverk vil kunne utfordres

Attac viser til at regjeringen på ingen måte har dokumentert behov for eller konsekvenser av en BIT, og at det på alle vesentlige felt ikke er vesensforskjell på regjeringens framlagte forslag, og tilsvarende klausuler i MAI-forslaget som ble forkastet av OECD-landene. Derfor avviser Attac forslaget til modellavtale

2. Undergraving av demokratiet i Norge og i utviklingsland.

Investeringsavtalene begrunnes tradisjonelt med at det bør være bra for utviklingslandene å legge til rette for utenlandsinvesteringer. Imidlertid er formålet med investeringsavtaler å sikre utenlandske investorers rett til likebehandling og redusere risiko med investeringer ved å legge mer ansvar på vertslandet. I begrunnelser for bilaterale og regionale investerings- og handelsavtaler i regjering og Storting refereres det spesielt til konkurransen med EU. Med en BIT er investorenes garanti for sine investeringer mot ekspropriering i land med umodne demokratier og umodne lovverk, sentralt for kapitaleksporterende land.

Vi viser til ekspertuttalelser blant annet i forbindelse med åpent møte om FNs *Finance for Development (FFD): Illicit Financial flows*, 31. Mars 2008, der blant annet NORADs Eva Joly, og internasjonal direktør for Tax Justice Network, John Christensen, på forespørsel om samsvar mellom arbeid under FFD og BITS, svarte at etter mars 2008 var tidligere antakelser om godene ved deregulering av kapitalstrømmer ikke lenger relevante. Nå trengs regulering, ikke deregulering. Attac minner om at Norge for tiden leder denne FN-prosessen sammen med Egypt, og dermed har et spesielt etisk ansvar for å sikre samsvar (koherens) mellom ulike politikkområder i utenrikspolitikken.

Attac vil påpeke at umodne demokrati ofte karakteriseres av at det er en elite som får godene av økonomisk samkvem med utenlandske aktører. Dersom de utenlandske aktører deretter skal kunne hevde sine rettigheter mot eventuelle undertrykte befolkninger i internasjonal tvisteløsning vil det gjøre uretten dobbelt stor mot befolkningene, miljø og, framtidige generasjoner.

I WTO kan alle, enkeltpersoner og næringsliv, vise til WTO-reglene og føre sak i nasjonale domstoler, med henvisning til internasjonal rett. Tvister mellom land føres i WTOs

tvistepanel. I BITmodellen foreslås det å innføre utenomstatlig investor-stat tvisteløsning der investorer kan utfordre nasjonale reguleringer og kreve kompensasjon for tapte verdier og tapt framtidig inntjening.

Den suverenitetsavgivelse som skal sikre norske investorer i utviklingsland vil kunne komme til å gjelde tilsvarende i Norge, og for alle land og investorer i land som i dag er medlem av WTO eller som Norge har investeringsavtale med, på grunnlag av prinsippet om likebehandling³.

I forbindelse med arbeidet mot den multilaterale investeringsavtalen under OECD (MAI-avtalen) og senere i Nettverk mot markedsrett, tilsluttet både regjeringspartiene SV og SP, og de rød-grønne ungdomspartiene seg uttalelsen om at ”spillereglene i MAI avtalen var fullstendig uten balanse. Den skulle gi rettigheter til dem som ville investere, og ta vekk rettigheter fra regjeringer og lokale folkevalgte organ.”

Siden da har utviklingslandene (det store flertall) avvist investeringsavtaler i WTO⁴, grunnet ubalanse i virkninger i Nord og Sør, og i de begrensninger slikt regelverk vil ha på politisk handlingsrom til å føre en aktiv nærings-, sysselsettings- og sosialpolitikk. SP, SV og AP uttrykte i merknad til B.Innst.S.nr.1 (2004-2005) tilfredshet med dette vedtaket i WTO. Attac ser det som vanskelig å forstå at en nå skal begrunne BITS med at en ikke har blitt enige i WTO, når avvisning i WTO nettopp skyldes at det store flertallet av utviklingsland ikke ser seg tjent med en slik avtale.

EU har omfattende frihandelsforhandlinger på gang med sine tidligere kolonier (Afrika, Karibia og stillehavsstatene). På grunn av motstand i ACP-landene og internt i EU, har kommisjonen i oktober 2007 vedtatt å ikke forfølge krav om investeringsavtaler i disse forhandlingene. Dermed faller foreløpig argumentet om å sikre like vilkår som EUs industri

Tross den omfattende og prinsipielle suverenitetsavgivelse som det legges opp til i Norge, foreslår regjeringen at Stortinget gjennomfører dette under grunnlovens paragraf 26.2.b, som bare krever alminnelig flertall, fram for paragraf 93 som krever ¾ flertall.

Attac vil avvise en slik tolkning. Tolkningen av bruk av grunnlovens paragraf 26.2.b. ble brukt i forbindelse med EØS-avtalen, knyttet til at det fantes en reservasjonsklausul. Uansett den politiske status til denne klausulen, kan det ikke hevdes at det finnes en slik klausul i modellavtalen og dens tvisteløsningsmekanisme som regjeringen har lagt fram.

Attac avviser investor-stat-tvisteløsning, med samme begrunnelse som Direktøren for South Centre, Yash Tandon⁵, i at fram for å sikre private utenlandske investorer mot risiko i umodne demokratier og rettssystem, bør Norge støtte oppbygging av nasjonale rettssystem, og la investorene forsikre seg kommersielt mot risiko knyttet til faktorer som nytt lovverk, nye reguleringer, og politisk uro.

³ Maffezini vs the Kingdom of Spain. 2000 WL 34508808, ved bruk av “paraply-klausulen” for bestevilkår.

⁴ Det var et sentralt spørsmål i sammenbruddet i WTOmøtet i Cancun, 2003, og investeringer ble endelig avvist fra Doha-forhandlingene på hovedrådsmøte juli 2004, som ble bekreftet i Hongkong 2005

⁵ Seminar om bilaterale og regionale handels- og investeringsavtaler. Stortinget, 8.4. 2008

3. Gjeldende rammer – og framtidig politisk handlingsrom

I Norge er det historisk utviklet en næringspolitikk basert på favorisering til fordel for verdier vårt samfunn setter høyt. Staten har lagt rammer for næringsvirksomhet (både norsk og utenlandsk eid) som fremmer kompetanseutvikling, lokal sysselsetting, danning av næringsklynger og nasjonal kontroll over naturressurser. Vårt velferdssamfunn er fundert på fordeling av godene, og er bygget opp omkring begreper om likhet for loven, økonomisk utjevning og politisk kontroll med markedet.

Internasjonale handelsavtaler (herunder WTO og EØS) dekker i ulik grad spørsmål om investeringer, og skaper en ramme som medlemmene må operere innen. I disse avtaler er det konkurranse mellom økonomiske aktører som har prioritet. Vi kjenner det fra EØS-avtalen.

Et eksempel på politiske grep man avskjæres fra å bruke som følge av modellavtalen er at det ikke er anledning til å stille såkalte ”*performance krav*”, som er krav om hvilken juridisk form selskaper kan ha, f.eks: *joint ventures* eller ikke-profitt-organisasjon; begrensning på andelen av utenlandsk eierskap i selskap; krav til teknologioverføring eller bruk av lokale leverandører eller arbeidskraft. Det kan heller ikke legges begrensninger på utførsel av kapital, en politikk som rammet de Sørasiatiske land på slutten av 90-tallet. Eksempler på norske konsekvenser er at Hjemfallsinstituttet høyst sannsynlig ville vært utelukket under slike rammer, og også friskoleloven og kommunale avgifter kan utfordres.

Investeringsavtaler vil inkludere prinsippet om *ikke-diskriminering*. *Bestevilkårsprinsippet* krever at alle lands investorer behandles like godt som de som har de beste vilkår. *Nasjonal behandling* krever at utenlandske bedrifter får minst like gode betingelser som innenlandske. Det kan for eksempel gjelde tilgang til offentlige støtteordninger.

Nasjonal behandling undergraver regjeringens Soria Moria erklæring, fordi Norge i likhet med alle andre vestlige land, har favorisert nasjonale aktører og stilt spesielle krav til utenlandske aktører som ledd i sin utviklingsstrategi.

Videre har det vært en utstrakt strategi for de nå industrialiserte landene, inkludert Norge, å gi spesielle betingelser til naboland og andre strategiske partnere med sikte på å gjennomføre en utviklingsstrategi. Med *bestelandsprinsippet* (MFN) undergraves denne strategien.

I Soria Moria erklæringen står det:

- *Regjeringen vil legge til grunn at WTO-avtaleverket ikke må ta fra fattige land styringsrett og virkemidler som har vært viktige for å utvikle vårt eget samfunn til et velferdssamfunn.*

Attac avviser modellavtalens punkt om nasjonal behandling(NT) og bestelandsprinsippet (MFN) for investeringsavtaler med begrunnelse i at favorisering av nasjonale aktører og strategiske partnere er velprøvde utviklingsstrategier som også Norge har brukt, som Soria Moria avtalen har anerkjent som en rettighet for utviklingsland. At investeringsavtaler også er avvist i WTO ved flere anledninger, med samme begrunnelse, mener vi forsterker dette argument.

4. Kontroversielle elementer i forslaget fra regjeringen:

Investor-stat tvisteløsning

Norge har inngått én avtale som gir anledning til investor-stat tvisteløsning⁶. I lys av dette er det overraskende at regjeringen nå foreslår en slik løsning for EFTA-investeringsavtaler. Vi minner om at WTO utelukkende baserer seg på stat-stat tvisteløsning, og dette er regjeringens foretrukne institusjon for internasjonal handelspolitikk. Attac mener heller Norge skulle reforhandle avtalen med Singapore, ikke minst i lys av dommen Maffezini- Spania, og bistå utviklingsland med å gjøre det samme om de ønsker det. Vi gjør oppmerksom på at Bolivia har meldt seg ut av Verdensbankens tvisteløsningsmekanisme (ICSID), med virkning primo 2008.

Regelverk ved avtaleinngåelse gjelder ved senere vurdering av om nye lover kan ses som "ekspropriering"

Dette prinsippet har demokratiske konsekvenser, i og med at nytt regelverk kan bli forhindret med henvisning til at det reduserer inntjeningsmuligheter for utenlandske investorer. Dette vil gjelde både i Norge og i utviklingsland. Konsekvensene i land med uferdig regelverk er størst. Det blir dermed ubalanse mellom avtaleparter.

Attac minner om at i Soria Moria erklæringen står det:

- I handelspolitikken har Norge sterke interesser og et ønske om å fremme en mest mulig rettferdig internasjonal handelspolitikk. Norge har i dag en av verdens mest åpne økonomier. Regjeringen vil arbeide for å fremme et internasjonalt handelsregime hvor hensyn til miljø, faglige og sosiale rettigheter, matsikkerhet og utvikling i fattige land skal tillegges avgjørende vekt.

Utkastet til modellavtale foreslår at tvisteløsningen i en periode på 3 år skal ta hensyn til hele statens regelverk, slik det gjøres i nasjonale domstoler. Deretter skal det bare tas hensyn til investeringsavtalen som grunnlag for dom i tvisteløsningspanelet. Dette gjelder også norsk lov. Dermed vil avtalen kunne undergrave rettigheter til å skjerpe regelverk, og være i strid med regjeringserklæringen. Attac avviser prinsippet om utenomstatlig investor-stat-tvisteløsning, og også med en slik overgangsperiode.

Diskriminering mellom innlandske og utenlandske aktører

Som vi kjenner det fra WTO og EØS-regelverket, kan offentlige tjenester, og regelverk som skal sikre at norsk næringsliv forblir i nasjonal eie og med hovedkontor i Norge, vurderes som diskriminerende. For land med uferdig regelverk og uten betydelig bearbeidingsindustri som har gjennomført omfattende avreguleringer og privatiseringer under krav fra blant annet Verdensbanken, kan et slikt prinsipp ramme spesielt hardt. Attac vurderer dette prinsippet til å være i strid med regjeringserklæringen:

- Regjeringen vil legge til grunn at WTO-avtaleverket ikke må ta fra fattige land styringsrett og virkemidler som har vært viktige for å utvikle vårt eget samfunn til et velferdssamfunn.

Begrepe "Ekspropriering" og "Konfiskering"

Spesielle krav som skal sikre miljø, fordeling, distriktshensyn og arbeidsplasser, beskyttelse av små bedrifter mot alt for hard konkurranse fra internasjonale storselskap, eller politikk som skal hindre utenlandske oppkjøp, kan bli vurdert som diskriminerende handelshinder i tvister og bli gjenstand for krav om erstatning eller dømmes ulovlige.

⁶ Avtalen med Singapore på slutten av 90-tallet. Er betegnet som et feilsteg.

NHD viser i foredrag på seminar med ForUM til en dom der et parkeringsselskap ikke fikk utvide på grunn av arkeologiske funn, som eksempel på at spesielle hensyn kan ivaretas ved nye lover. Eksempelvis har innskjerping av skatteregler overfor internasjonale oljeselskap blitt vurdert som ekspropriasjon. Canada ble hindret i å forby et kreftframkallende stoff i bensin, med grunnlag i at forbudet var en ekspropriering av framtidige markeder for produsenten. Dette på tross av at samme stoffet var forbudt i investors hjemland, USA.

Handelsjuss over politikk

NHD hevder at praksis har blitt mykere den siste tiden. Vi kan ikke bekrefte dette gjennom våre undersøkelser, men prinsippet er at lovverk testes gjennom juridisk system som ikke skal ta hensyn til hele spekteret av nasjonale lover.

5. Perspektiver for lovutvikling

I eksisterende bilaterale avtaler gjennom EFTA er det lagt til grunn noen prinsipper for investeringer, uten at det er gjenstand for utenforstående tvisteløsningsmekanismer.

Presedens i tvisteløsningspanelet (ICSID) kan få som konsekvens at selv om Norge har bare en investor-stat tvisteløsningsavtale med ett land, vil alle investorer i medlemsland i WTO kunne påberope seg samme vilkår. Et hypotetisk eksempel: når Norge har en investor-stat tvisteløsningsavtale med Singapore, så kan et utdanningskonsern i Australia bruke samme tvisteløsningsmekanisme for å få rett til å etablere seg i Norge, med samme betingelser som BI og John Bauer-skolene. Videre kan de utfordre hvorvidt norsk friskolelov er unødig handelshindrende for deres anledning til å sikre inntjening på sin investering, og skjerpinger i lovverket kan utløse krav om erstatning for tapte markedsmuligheter i framtiden (under prinsippet om ekspropriasjon).

Gjennom EØS-avtalen er det anledning for investorer å trekke Norge inn for EF-domstolen. EØS-avtalen har imidlertid en godkjenning fra WTO til å gi EØS- og EUstater mer gunstige vilkår enn andre WTO medlemmer. Dette er ennå ikke utfordret i WTO eller ICSID.

6. Utviklingsperspektiver

FNs Handels- og utviklingsrapport for de minst utviklede landene for 2007⁷ utfordrer det syn at investeringer i seg selv bidrar til utvikling. De viser til at i Afrika har det vært økte investeringer, spesielt i industri som utvinner naturressurser, men dette har ikke bidratt til økt sysselsetting, utvikling av leverandørindustri eller økt velferd. Dette på tross av at mange afrikanske land har hatt en svært liberal investeringspolitikk. I Asia er det i land med en aktiv næringspolitikk at en finner positive utviklingstrender. Kina, India og Malaysia brukes ofte som eksempel.

FN konkluderer med at investeringer ikke er nok. Det må være mulighet for en aktiv nærings- og sysselsettingspolitikk som kan overføre kompetanse og teknologi, sikre utvikling av klynger av leverandørindustri, i tillegg til en nødvendig skattepolitikk. FNs Investment Report (2007) har samme konklusjoner, at: *langsiktede negative konsekvenser ved redusert handlingsrom kan overstige de kortsiktede gevinster ved økte utenlandsinvesteringer*. Etter en dom mot Bolivia der Bolivia skjerpet nasjonal kontroll med sine vannressurser, tapte saken og

⁷ www.unctad.org; The least developed countries report, 2007.

måtte betale erstatning (riktignok bare symbolske 1\$), har landet nå trukket sitt medlemskap i ICSID (nov 2007).

Selv om korrupsjon er en medvirkende forklaring til manglende utvikling, er det prinsipielle valg spørsmålet om hvorvidt kommende generasjoner skal ha rett til å utforme ny politikk, både innen nasjonal og internasjonal politikk.

Med vennlig hilsen

På vegne av Attac Norge,

Emilie Ekeberg

Leder